

ПРАКТЫКА ПРАВЯДЗЕННЯ КАМЕРАЛЬНЫХ ПРАВЕРАК У РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ І ЗА МЯЖОЙ

Байда І. М.

Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт

Анатацыя. У дадзеным артыкуле разглядаецца віды і метады правядзення камеральных праверак і іх аналагаў у Рэспубліцы Беларусь і за мяжой. Прыводзяцца розныя метады працы з асабовым складам для папярэджання развіцця лічбавай залежнасці і паляпшэнні маральна-псіхалагічнага стану ў сучасным воінскім калектыве.

Ключавыя словы: падаткі, Рэспубліка Беларусь, замежжа, камеральная праверка, бюджэт.

Больш за 80 % дзяржаўнай казны паступае ад выплаты падаткаў. Ад адладжанасці, паўнаты і своєчасовасці іх паступлення ў рэспубліканскія і мясцовыя казны залежыць не толькі стабільнасць фінансавай сістэмы, эфектыўная работа эканомікі рэгіёна, але і доўгатэрміновае развіццё краіны ў цэлым. Неабходнасць вывучэння падатковай дысцыпліны як умовы якаснага выканання абавязацельстваў перад дзяржавай яе плацельшчыкамі вызначыла асаблівы напрамак фінансавага кантролю дзяржавы – падатковы кантроль [1, с. 25].

У Падатковым кодэксе (ПК) Рэспублікі Беларусь заканадавец вызначае падатковы кантроль як «сістэму мерапрыемстваў па кантролю за выкананнем падатковага заканадаўства, якія ажыццяўляюцца падатковымі органамі ў межах сваіх паўнамоцтваў». Падатковы кантроль – гэта дзейнасць, якая праводзіцца падатковымі органамі ў пэўнай прававой сферы ў дачыненні да падатковых пытанняў. Выкананне падатковага заканадаўства падаткапла-

цельшчыкамі і падатковымі агентамі, а таксама іншымі абавязанымі асобамі з'яўляецца асаблівым відам дзейнасці дзяржаўных органаў, які ўскладаецца на іх падатковым заканадаўствам у дачыненні да іх дзейнасці або маёмаснага становішча.

Мэтай падатковага кантролю як складовай часткі адзінага механізму дзяржаўнага кантролю з'яўляецца забеспячэнне адназначнага выканання падкантрольнымі суб'ектамі правілаў вызначэння і пералічэння падаткаў, збораў і збораў для рэалізацыі дзяржаўнай эканамічнай і фінансавай палітыкі. [2, с. 44].

Калі ў падатковага органа ўзніклі сумневы адносна ўзроўню жыцця канкрэтнага падаткаплательшчыка, гэта значыць яго расходы не адпавядаюць афіцыйным даходам (або заяўленым у дэкларацыі даходам, калі такія маюцца), то выдаткі і даходы такой асобы стаць аглядаб'ектам.

Калі перавышэнне расходаў перавышае даходы, падатковы орган пераходзіць да наступнага этапу камеральнай праверкі. На гэтым этапе зробленыя падатковым органам разлікі накіроўваюцца правяраемай асобе і, па сутнасці, патрабуюць ад яго тлумачэнняў адносна крыніц даходаў, інфармацыі або дакументаў, якія тычацца праверкі. Працэс адпраўкі такога запыту на растлумачэнне жорстка рэгламентаваны, каб не ўзнікла сітуацыя, калі чалавек не атрымаў такі запыт або не быў праінфармаваны аб яго атрыманні. Сутнасць патрабавання аб тлумачэнні крыніц даходаў вызначана ўказам Міністэрства па падатках і зборах Рэспублікі Беларусь ад 30 красавіка 2019 г. № 24 «Аб сродках і метадах правядзення падатковымі органамі праверак» і ўстанаўленне фармату дакументаў» [3, с.78].

Варта адзначыць, што вывучэнне замежнага вопыту правядзення падатковых праверак можа быць каштоўным інструментам для ўдасканалення ўласнай сістэмы падатковага кантролю, таму мэтазгодна вывучыць правядзенне камеральных праверак і іх аналагаў у замежных краінах.

У многіх замежных краінах са стабільнай падатковай сістэмай падатковыя органы з канца мінулага стагоддзя праводзяць рэформы. Францыя, Германія, ЗША і іншыя развітыя краіны мадэрнізуюць адносіны з падаткаплацельшчыкамі. Акрамя традыцыйнага «кія» (забеспячэнне выканання правілаў падаткаабкладання праз розныя санкцыі), шырокае прымяненне атрымаў «пернік», г. зн. Аказанне неабходных паслуг падаткаплацельшчыкам. Паслугі, якія прадстаўляюцца, ўключаюць кансультаванне па падатковых пытаннях, навучанне падаткаплацельшчыкаў працэсу падрыхтоўкі падатковых справаздач, прадастаўленне іншай інфармацыі, аказанне іншай дапамогі [5, с. 23].

У кожнай краіне падатковыя кансультацыі ўспрымаюцца па-рознаму. У Даніі, напрыклад, аддзел падатковага кансультавання быў створаны ў падатковым органе, а менавіта ў Міністэрстве фінансаў. Падатковыя кансультацыйныя службы Вялікабрытаніі прадастаўляюць паслугі толькі сваім аперацыйным аддзелам, а не падаткаплацельшчыкам.

У Канадзе Мытнае і тарыфнае агенцтва было створана замест скасаванага Міністэрства даходаў, каб прадастаўляць падаткаплацельшчыкам паслугі, якія прадстаўляюцца падатковымі органамі. Функцыі агенцтва ўключаюць падатковы кантроль, у тым ліку збор падаткаў і збораў ад імя ўрада Канады і праверку падаткаплацельшчыкаў. Асабліваму кантролю падвяргаюцца буйныя кампаніі з даходам больш за 250 мільёнаў долараў, каля 880 з якіх знаходзяцца ў Канадзе. Каля 200 такіх кампаній заключылі з агенцтвам дамовы, у якіх вызначаюцца ўмовы правядзення праверак – час, грошы, спосабы вырашэння спрэчак і гэтак далей.

Аснову падатковага заканадаўства Вялікабрытаніі складаюць падаходны падатак з фізічных асоб і карпарацый, падатак на дабаўленую вартасць і карпаратыўны падатак. Таксама чарговы закон аб бюджэце краіны, які прымае брытанскі парламент, звычайна ўносіць папраўкі ў дзеючыя заканадаўчыя акты. Паўнамоцтвы па рэгуляванні прымянення падатковага

заканадаўства належаць спецыялізаваным органам – Тайнаму савету, міністэрствам і Дэпартаменту ўнутраных даходаў. Паўнамоцтвы гэтых органаў замацоўваюцца Парламантам [5, с. 73]

Задача арганізацыі падатковай службы ўскладзена на два дзяржаўныя дэпартаменты пры казначэйстве. Дэпартамент унутраных даходаў (IDR) кантралюе збор падаткаў і збораў.

Падаткі юрыдычных асоб:

- падаходныя падаткі;
- карпаратыўныя падаткі;
- падаходныя падаткі;
- падаткаабкладанне нафты;
- падатак на спадчыну;
- нацыянальны страхавы дэпазіт;
- пошліны і акцызы.

Акрамя таго, на кантролі ў РАУС знаходзіцца выплата падатковых льгот па працы і дзецям. Дэпартамент збораў і акцызаў (DAT) кіруе сістэмай ускоснага падаткаабкладання.

Адносіны паміж падаткаплацельшчыкамі і падатковымі органамі ў дачыненні да выканання падатковых абавязацельстваў у ЗША заснаваныя на выкарыстанні збалансаванай сістэмы стрымак і проціваг. Падатковыя органы ЗША прапануюць шэраг падатковых паслуг, накіраваных на добраахвотнае выкананне падатковых абавязацельстваў: кансультацыі і навучанне падаткаплацельшчыкаў праз кол-цэнтры, супрацоўніцтва з асацыяцыямі, распаўсюджванне бясплатных буклетаў па складанні падатковых дэкларацый і інш.

Асабліва складаным з'яўляецца працэс прыцягнення да адказнасці несумленых падаткаплацельшчыкаў. Пакаранне залежыць ад памеру шкоды, нанесенай дзяржаве, але вызначаецца характарам парушэння. Спрощаны парадак прымянення мер адказнасці. Напрыклад, за нявыплату

падаткаў такая нявыплата можа карацца ў выглядзе адміністрацыйнага арышту. Нявыплата такой асобай падаткаў з'яўляецца галоўнай прыкметай банкруцтва банкаў і з'яўляецца падставай для адмовы ў крэдытах [6, с. 82].

У ходзе даследавання практыкі правядзення камеральных праверак у Рэспубліцы Беларусь і за мяжой былі выяўлены як падабенствы, так і адрозненні. Падабенствы: мэта камеральных праверак ва ўсіх краінах – гэта кантроль за выкананнем падатковага заканадаўства. У ходзе камеральных праверак выкарыстоўваюцца падобныя метады, такія як аналіз падатковых дэкларацый, бухгалтарскай справаздачнасці, запатрабаванне дакументаў.

Па выніках камеральных праверак могуць быць прыменены меры адказнасці, такія як даналічэнне падаткаў, штрафы, пені.

Адрозненні: у розных краінах існуюць розныя патрабаванні да парадку правядзення камеральных праверак.

Тэрміны правядзення камеральных праверак могуць адрознівацца.

Пералік падстаў для правядзення камеральных праверак можа быць розным. У некаторых краінах камеральныя праверкі могуць праводзіцца дыстанцыйна. На падставе праведзенага даследавання можна зрабіць наступныя высновы. Практыка правядзення камеральных праверак у Рэспубліцы Беларусь мае як падабенствы, так і адрозненні ад практыкі замежных краін. Замежны досвед правядзення камеральных праверак можа быць скарыстаны для ўдасканалення беларускай сістэмы падатковага кантролю.

У цэлым тэма практыкі правядзення камеральных праверак з'яўляецца актуальнай і патрабуе далейшага вывучэння і ўдасканалення.

Літаратуры

1. Сарокіна, Т. В. Дзяржаўны бюджэт : вучэб. дапамож. / Т. В. Сарокіна. – Мінск : БДЭУ, 2023. – 289 с.
2. Драбышэўскі, Н. П. Рэвізія і аўдыт : вучэб.-метадыч. дапаможнік / Н. П. Драбышэўскі. – Мінск : Амалфея; Місанта, 2013. – 415 с.

3. Падатковы кодэкс Рэспублікі Беларусь. Агульная частка. Асаблівая частка: са зменамі і дапаўненнямі ад 27 снежня 2023 года. – Мінск : Амалфея, 2023. – 736 с.
4. Шмарлоўская, Г. А. Бюджэтна-падатковае рэгуляванне / Г. А. Шмарлоўская. – Мінск : БДЭУ, 2020. – 78 с.
5. Бераставой, С. В. Падатковыя праверкі ў Злучаных Штатах Амерыкі / С. В. Бераставой // Расійскі падатковы кур'ер. – 2023. – № 13, 14.